

Navracsics Tibor

Keresd a nőt, avagy a megalakuló új Bizottság küzdelme a nemek arányával

Hány nő és hány férfi fogja a következő Európai Bizottságot alkotni? Ez a kérdés mára az egyik legfontosabb feszültségi ponttá vált az uniós intézmények egymás közötti viszonyában. Az új politikai idényre készülődve az Európai Parlament keresi azt a témát, amelyben a biztosjelöltek meghallgatási folyamata során megmutathatja oroszlánkörmeit. A Bizottságon belül a nemek aránya az elmúlt évtizedben egyre inkább ilyen üggyé vált.

A reprezentatív kormányzás és ezen belül a nemek közötti arányosság kérdése az uniós intézmények körében szinte egybeesik a maastrichti szerződés hatálybalépésével és így az Európai Unió születésével. Valószínűleg inkább időbeli, és nem oksági összefüggésről beszélhetünk. Mégis tanulságos, hogy az 1989 előtti harminc évben a különböző neven működő Európai Bizottságnak egyetlen női tagja sem volt,¹ az első női biztos az 1989-től 1993-ig hivatalban lévő, úgynevezett II. Delors-bizottságban dolgozott. Ezt követően azonban minden Bizottság legalább egy – de inkább több – női biztost is soraiban tudhatott.

A nők részvétele a 2014. november 1-jén hivatalba lépett Juncker-bizottság megalakulása során vált igazán érzékeny kérdéssé, amikor női lobbiszervezetek² – hivatkozva az Alapjogi Chartára és a Szerződésekre – emberi jogi sérelemként értelmezték a nők részvételének alacsony arányát. Az ügy ezen a ponton kettévált. A Bizottság közigazgatási alegységeinél a Juncker-bizottság meghirdette, hogy a vezetői beosztásokban elérik a nők 40%-os részvételi arányát. Másrészt a biztosi testület nemi egyensúlyának megteremtése érdekében a Bizottság ekkor még csak kijelölt elnöke azzal a kéréssel fordult a tagállamokhoz, hogy a jelölési folyamat során egy férfi és egy női jelöltet nevezzenek meg.

Miközben az ezt követő időszakban a Bizottság belső szabályainak módosításaival és a kinevezési gyakorlat megváltoztatásával 2019-re elérte,³ hogy a főigazgatóságok vezető tisztségviselői 40%-át meghaladó arányban legyenek

¹ WELLENS 2020–2021.

² MAYCOCK 2014.

³ Women in Management: Juncker Commission Exceeds its 40% Target 2019.

nők, a politikai kinevezések területén nem tudott Jean-Claude Juncker ilyen látványos eredményt elérni: a biztosi testületet alkotó huszonnyolc tagnak csak az egyharmada volt nő.

Az Európai Parlament erősödő kritikái hatására a 2019. december 1-jén hivatalba lépő, Ursula von der Leyen által vezetett Bizottság különös hangsúlyt fektetett a nemi egyenlőség kérdésére. Nem is tehetett mást: Von der Leyen személyében az európai integráció történetének első női bizottsági elnökét tisztelhetjük. Ha ezt az újdonságot politikai tőkére akarta váltani, akkor fel kellett vállalnia a nemi megoszlás szempontjából kiegyensúlyozott Bizottság életre hívását.

Az új elnök eszköztára sem volt bővebb azonban elődjénél. Politikai beszédeken túl mindössze annyit tudott tenni, hogy amikor elnökjelöltként a tagállamokat a biztosi pozícióra szóló jelölésre felkérte, akkor egyúttal azt is kérte, hogy a tagállamok lehetőség szerint ne egy jelöltet nevezzenek meg, hiszen ebben az esetben az elnökjelöltnek nincsen választási lehetősége. Több jelölt – optimális esetben egy férfi és egy női jelölt – esetén azonban megnyílik számára a nemi megoszlás szempontjából kiegyensúlyozott Bizottság összeállításának perspektívája.

Akad tagállam, amelyik gesztust gyakorolt, és segítséget nyújtott Von der Leyennek ebben a törekvésében. Más tagállamok azonban nem siettek a segítségére, és ragaszkodva a Szerződés betűjéhez – és az addigi szokáshoz – egyetlen jelöltet neveztek meg az alakuló új Bizottságba. A kérdés olyan mértékben kiéleződött, hogy az akkori második legnagyobb európai parlamenti frakció, a szociáldemokraták azzal fenyegették meg⁴ a bizalmi szavazásra készülő Bizottság elnökét, hogy amennyiben Románia nem női jelöltet nevez meg, és ezzel nem javít a biztosi testületen belüli arányokon, akkor az Európai Parlament nem szavaz majd bizalmat 2019 novemberében az Európai Bizottságnak.

A fenyegető válság akkor megnyugtató véget ért. Románia Adina Vălean személyében női jelöltet állított, és a meglehetősen zaklatott alakulási időszak sikeres parlamenti bizalmi szavazással ért véget. Az új Európai Bizottság 2019. december 1-jén – az eredeti tervekhez képest egy hónapos késéssel – hivatalba léphetett.

Most, öt évvel később mintha ismét ugyanaz a történet kezdődne, most már élesebb politikai konfliktusokkal. A választásokon pozíciójában megrendült európai baloldal az eddigiéknél is hangosabban követeli a nemi szempontból

⁴ HERSZENHORN 2019.

Keresd a nőt, avagy a megalakuló új Bizottság küzdelme a nemek arányával

kiegyenlített biztosi testületet, miközben a tagállamok eddigi jelölései egyértelmű férfidominanciát mutatnak.

Az eddig ismertté vált⁵ huszonkét jelölt közül tizenhat férfi, ami azt is jelenti, hogy amennyiben a hiányzó öt tagállam mind női jelöltet nevezne meg, az áhított egyenlőség már akkor sem valósulna meg. Miközben Von der Leyen eszközei a tagállamok jelölési folyamatának befolyásolására továbbra is erősen korlátozott hatásúak – valójában semmilyenek –, az Európai Parlament első reakciói azt mutatják,⁶ hogy a férfi jelöltek fokozott nehézséggel néznek majd szembe parlamenti meghallgatásuk során.

Szeptember második fele, a biztosjelöltek meghallgatásai már az eddigi előjelek alapján sem tűntek sétagaloppnak. A jelenlegi politikai helyzetben, a nemek közötti egyensúly kérdésével súlyosbítva, könnyen lehet, hogy minden idők legnehezebb jelölti meghallgatási időszak előtt állunk.

2024. augusztus 29.

Felhasznált irodalom

- DALLISON, Paul (2024): The Full Lineup for the New EU Commission. *Politico*, 2024. szeptember 2. Online: www.politico.eu/article/ursula-von-der-leyen-european-commission-names-so-far-kadis-breton-kallas/
- HERSZENHORN, David M. (2019): Social Democrats Warn Von der Leyen on Gender Balance. *Politico*, 2019. november 5. Online: www.politico.eu/article/social-democrats-warn-ursula-von-der-leyen-european-commission-gender-balance/
- MAYCOCK, Joanna (2014): Open Letter to New Commission President Mr. Juncker. *European Women's Lobby*, 2014. július 4. Online: www.womenlobby.org/IMG/pdf/open_letter_commission_president_mr_juncker_04_07_2014.pdf
- WAX, Eddy (2024): Ursula von der Leyen's EU Commission Sausage Fest. *Politico*, 2024. augusztus 23. Online: www.politico.eu/article/ursula-von-der-leyen-eu-commission-gender-brussels-bubble/
- WELLENS, Jasmien (2020–2021): *Gender Equality in the European Commission. A Study About Possible Gender Quotas in the European Commission*. Mesteri disszertáció. Universiteit Gent. Online: https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/003/009/406/RUG01-003009406_2021_0001_AC.pdf
- Women in Management: Juncker Commission Exceeds Its 40% Target (2019): *European Commission*, 2019. október 22. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6139

⁵ DALLISON 2024.

⁶ WAX 2024.